

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA FORRIGE AARHUNDREDE

KULTURELLE OG
LITTERÆRE HÆNDELSER

AF FAMILIEPAPIRER
VED
K. A. HEIBERG

KØBENHAVN
EJNAR MUNKSGAARD
1941

**COPYRIGHT 1941 BY
EJNAR MUNKSGAARD - COPENHAGEN**

**PRINTED IN DENMARK BY
A. RASMUSSENS BOGTRYKKERI
RINGKJØBING**

I N D H O L D

I. Af en Morbroders Erindringer:	
Fra Fastlandsspærringens og Stats- bankerottens Dage	5
En Præst fra Oplysningstiden ..	6
En Lækkermund	8
Brev fra Mor til Søn 1818	9
II. Af en Farbroders Papirer:	
(En Medarbejder hverves til »Det nittende Aarhundrede«. — Kirke og Stat. — Der kommer Vanskeligheder)	9
Brev fra Mor til Søn 1874	11
III. En Svøgers Luftrejse	12

I. AF EN MORBRODERS ERINDRINGER

Min Morbroder, Læge og Stadsphysicus i Helsingør, Wilhelm Müller's*) medicinske Erindringer fra 50'erne er gengivne i Bibl. f. Læger 1941.

Andre af hans Meddelelser ligger længere tilbage, fra 1800-tallets Begyndelse og noget senere, og støtter sig væsentlig til, hvad han har hørt fortælle:

1. FRA FASTLANDSPÆRRINGENS OG STATS- BANKEROTTENS DAGE

Den oekonomiske Misére i Aarhundredets Begyndelse med de lave Kornpriser havde selv en stræng Oekonomi ondt ved at holde ude, rent galt blev det, da Continentalsystemet indtraadte. — Alle Colonialvarer fordyredes, og de Familier, som ikke kunde undvære Viin, Sukker o. a., der maatte betales i dyre Domme, maatte gaa tilgrunde.

— Dertil kom Seddelpengenes synkende Værdi, som culminerede i Statsbankerotten 1816. — At det kunde gøres, at holde en Præstegaard oven Vand i disse strenge Tider, viste min Morfader,**) skjøndt han sad i et mindre Embede med 5 Børn. — Han afskaffede al Brug af Colonialvarer. — Istedetfor Viin havde de udmærket Mjød og Øl, istedetfor Sukker brugte de Honning, istedetfor Klæde lavede de Vadmel, gik til dagligt Brug med Træsko, og Damerne syede selv deres Sko af Gaardens eget Kalveskind; til sød Suppe til Folkene brugte de det, som nu kaldes Maltextrakt og Maltsirup. Kort sagt de fandt Surrogater for Alt, selv Kaffe havde de, Agernkaffe; og Tobak dyrkede de selv i Haven. — Frugt havde de

*) f. 1832, d. 1910.

**) Amtsprøbst Peter Vilhelm Lütken i Lumbye (f. 1761, d. 1844).

i Overflod, saa Livet var for dem ikke ringe; det var de rede Penge det kneb med.

2. EN PRÆST FRA OPLYSNINGSTIDEN

Min Morfader var oplært og opfyldt af Oplysningstidens Tanker. Han lod de anderledes tænkende i Fred og var virksom for at ophjælpe Bondestanden, tog sig med megen Iver af Skolevæsenet og søgte at staa sin Menighed bi med Raad og Daad.

Han søgte saaledes at forbedre Agerdyrkingen og indførte Dyrkning af Kartofler og Nydelsen af disse: før hans Tid benyttedes de kun til Svineføde.

Han søgte ogsaa at ophjælpe Huusfliden, bekæmpede Smugkroer og satte Dreiels- og Damaskvæverier i Gang, og langt ind i det 19de Aarhundrede kunde Resultaterne af hans Virksomhed mærkes i det nordlige Fyen. — Han stod paa en god Fod med Regjeringen og de andre Embedsmænd og, da Chr. den 8de efter 1814 var Gouverneur i Fyn, kom han i et særdeles godt Forhold til ham; ja Forholdet virkede endogsaa saaledes, at da Frederik VII som Prinds opholdt sig sammesteds, viste han altid min Morfader stor Opmærksomhed og Hensynsfuldhed, hvad der just ikke var hans Specialitet. —

Skjønndt Frihedsmand udadtil var han det ingenlunde i sit Hjem; der var hans Villie den raadende, og skjønndt han i Smaating var let at komme tilrette med, var han, som man siger, Herre i sit Huus. — I Sognet nød han stor Autoritet og ved Ildebrande fik han i Reglen altid Commandoen og bidrog f. Eks. derved til at redde Havemanden Andreas*) fra at indebrænde. — Han var Medstifter af Fyens Stifts litteraire Selskab, og der gaves i Aarhundredets første Halvdel ikke meget til Almeennytte uden, at han deeltog deri. — Han var ogsaa Medstifter af Fyens Stifts patriotiske Selskab, et landoekonomisk Selskab, der søgte at ophjælpe Agerbruget i Fyen, der ikke trods Landets Frugtbarhed gav synderligt Udbytte, formedelst ringe Dyrkning. I første Deel af Aarhundredets Begyndelse var Fyen, særlig Odense Amt, den Deel af Landet,

*) Andreas havde været Grenadeer ved Kongens Regiment og i 1848 udtalte han sin Misfornøelse med de frivillige og Kjøbstadsbefolkningens Værnepligt og ligeledes med Krigsførelsen i 1848, idet han erklærede, at til Krigsbrug var kun Bønderne brugbare saaledes som i 1807, og da Moder dertil bemærkede, »ja men da kom jo Engelskmændene og tog Flaaden«, svarede han dertil, »ja i 1807 var vi ikke færdige, men de skulde bare have kommet i 1808, saa skulde vi nok have børstet dem.«

som gav størst Udbytte, større end det frugtbare Sjælland. — Han var een af dem, som tog Aktier i Altona-Kieler Jernbanen, men naaede ikke at see det Fremskridt indført i Landet. — I Præstegaarden kom der en Mængde forskellige Gjæster i Besøg, men det, som Nutiden benævner Middagsselskaber, fandt aldrig Sted, derimod viistes stor Gjæstfrihed mod de frivillige Besøgende, der ofte opholdt sig der i lang Tid. — Invitationer fandt ikke Sted i den Tid jeg erindrer. — Arbeidssomhed var Husets Charakter. Have og Mark passedes med stor Interesse og et Ellekrat, som hørte til Præstegaarden, forvandlede til en lille Lystskov, hvori særlig plantedes en stor Mængde Asketræer, som giver det vigtigste Gavntræ for Landbruget. Han anlagde en større Plantage af Frugttræer og fik forskellige af Bønderne til at følge sit Eksempel. — Han døde i 1844 efter, at han dog i de sidste 14 Aar havde haft Cappellan. Da det blev meddeelt en fordrucken Præst i Allesø, at denne havde faaet sin Afskeed, udrød han »og mig giver de Afskeed; der sidder Oldingen Lütken i Lumbye; men ham tør de ikke røre ved, for han er dem for hvas, han bider fra sig.« —

I den Tid levede paa Fyen to Mænd, Hansen til Bramstrup og Hillerup til Søbysøgaard, der vare, hvad man i den Tids Sprog kaldte Godsslagtere; det vil sige, de opkjøbte Godserne og solgte Fæstegaardene til Bønderne. Ved deres Virksomhed, som vel væsentlig hidrørte fra egennyttige Speculationer, udrettede de langt mere for Fyens Velstand end mange langt bedre Mænd. — I Lumbye var der 16 Gaarde, som vare Fæstegaarde til Marienlund, det var et af de gamle Skyttegodser. — Dette blev kjøbt af dem; i Lumby samledes da Hansen med Bønderne og tilbød dem Gaarden tilkjøbs; min Bedstefader overværede det og ærgrede sig over den Maade, hvorpaa det hele gik for sig; Bønderne vilde ikke købe, skjøndt den Priis som Hansen forlangte for Gaarden, var rimelig og ikke ublu, men han kjendte som tidligere Godsforvalter intet andet Middel til at bringe dem til Fornuft end at udskjælde dem. — Efter et utroligt Forbrug af Skjældsord og Eder var de til 7 om Aftenen naaet til at faa de 13 Gaarde solgt, men 3 vare stædige. — Min Morfader bad da Hansen om at sælge sig de tre Gaarde, hvad han strax var villig til. — Næste Dag, da de 3 Gaardmænd havde sovet paa det, vare de blevne møre, og nu solgte Bedstefader dem de tre Gaarde, og saaledes blev hele Lumby til Selveiere. —

I politisk Henseende var han egentlig i Hjertet Republikaner, afskyede Napoleon og bebreidede ham, at han havde styrtet

Direktoriet, hvilken Constitution tiltalte ham. — Hans Virksomhed strakte sig over Nordfyen. — Stor Indflydelse havde han paa sine Nabopræster, een af dem havde en Slægtning, saavidt jeg husker en Broder, som døde i Surinam og efterlod sig en stor Plantage med mange Negerslaver; hvis den blev solgt med Slaver, var den meget værd, hvis den derimod solgtes uden dem, vilde den kun indbringe lidt; han raadførte sig med min Morfader, som sagde »*Som christen Præst kan Du ikke handle med Mennesker; Slaverne maa frigives og Jorden sælges alene*«. Imidlertid raadførte han sig med andre Raadgivere, der havde en mere bøielig Samvittighed, og Plantagerne bleve solgte med Slaverne. — Han blev ordineret sammen med to andre Præster i Frue Kirke i Kjøbenhavn uden at have Paryk paa; det var første Gang det skete her tillands. — Parykken var anskaffet men blev ikke brugt; hans ældste Søn tiggede som Dreng forgjæves sin Moder om at faae den til en Duerede. —

3. EN LÆKKERMUND

Der var en anden fyensk Præst, hvis Kone søgte at holde ham til Hjemmet og navnlig at holde ham borte fra høit Kortspil og Fraadseri og Drukkenskab i Naboejnen, og det lykkedes hende ogsaa, men der turde være Tvivl, om ikke dette i Forhold til den derfor betalte Priis, at føie ham i alle Luner og med stærkt Traktement i Hjemmet at holde ham til dette og fremtvinge hans oekonomiske Ruin, var for dyrt betalt. — Han fik daglig 3 Flasker Rødvin, og hver Flaske skulde trækkes op ved Bordet; en Flaske, der var optrukket, naar den kom paa Bordet, vragede han; alt nyt af Aaret, Lam, der lige var fødte, alle de Lækkerier, der kunde findes paa, skulde paa hans Bord; og saaledes maatte de vedblive at stikke Asparges til ham alene efter S. Hansdag, hvoraf at Følgen blev, at Planterne gik ud; ved saaledes at føie ham lykkedes det at holde sammen paa en Familie med mange »sammenbragte Børn«, men det kom ogsaa til at gaa ud over hans oekonomiske Forhold og hans Børns Opdragelse. Der blev anskaffet en Huuslærer, en theologisk Candidat K., til at læse med Sønnerne, men da Faderen aldrig saa efter deres Underviisning, blev der intet lært, da K. foretrak at spille Kort og fraadse paa Herregaardene, og næste Morgen var han saa forsviret, at han ikke kunde læse med dem, hvad Børnene benyttede sig af. — Af en gl. halvt forfalden Skolelærer lærte

Sønnen at læse, skrive og regne godt, og det hjalp ham frem i Livet, støtte af den næsten fænomenale Hukommelse, han var begavet med.

BREV FRA MOR TIL SØN 1818

Det kan være rimeligt til Dr. Wilhelm Müller's Erindringer at føje følgende Brev fra hans Farmor til hans Far:

Kiære gode Hans.

En Lykønskning i Dag, hvor Du indtræder i Dit 18de Aar — Gud ved, om ieg skal skriftligt eller mundtligt opnaa at ønske det mere — mit Helbred er saa maadelig. Min kiære gode Hans Du ligger mig paa Hierte om ieg gik fra Dig. Men ieg glæder mig i Haabet at Gud styre for Dig og selv vil Du stræbe at glæde Dine Forældre og Venner. Her en lille Gave fra Din Moder til Erindring om Din Fødselsdag. — Gode Gud bevare Dig fremdeles og vogte Dig fra slette Mennesker. — Det ønskes af Din oprigtige
Moder

d. 21. Nov. 1818 i Hast.

M. Müller.

Det kan altsammen være smukt og godt, men kan læses i andre gamle Breve. Det mere rørende kommer i Modtagerens egen Tilføjelse: Der staar nemlig paa Brevevets Bagside og gentaget, med Aarstal ved, for en lang, lang Aarrække: »læst 21. November«!

II. AF EN FARBRODERS PAPIRER

Dr. phil. Peter Heiberg*) (f. 1837, d. i Marts 1875) havde i April 1874 — under Pseudonymet Victor Norfelt — udgivet et Skrift om Adskillelse af Stat og Kirke: »Er det ikke paa Tide at Ophæve Folkekirken og Afskaffe Statsgejstligheden? En Nutidsbetragtning«. Kbh. 1874.

Kort Tid efter er Dr. phil. G. Brandes — sammen med sin Broder — ved at starte Tidsskriftet »Det nittende Aarhundrede«, og han henvender sig om Medarbejderskab, da han er meget tilfreds baade med Indhold og Form af det omtalte Skrift — kun anses Titlen for at være for skræmmende. G. B. indfanger ham som Aandsfrænde og godkender paa Forhaand hans Artikler. De er, menes det, enige om, at Orthodoxien skal

*) Se Eug. Warmings Omtale i I Udgave af Biogr. Lex. Bd. 7 (1893) S. 263—4.

rammes. — Men Staten skal drive Culturen i Vejret og maa ikke sige Laissez faire, som Heiberg vil det. Den bør stille sine Kundskabsfordringer til enhver Geistlig og maa ikke nøjes med at sige: Alle Confessioner er mig lige kære.

Man kan altsaa gaa for vidt! Og saa er der det med Dagbladene; de maa menageres, for at de ei skal knuse Foretagendet i Spiren.

Det indskærpes naturligvis, at det var G. B., der begyndte Stridighederne.

I Anmeldelsen af G. B. i »Det nittende Aarhundrede« kaldes P. H.s Skrift baade »betydelig og følgerigtig«, »ypperligt skreven, vel gennemtænkt«, i Besiddelse af »en tvingende Konsekvens«. Der vil ikke kunne »opstilles Andet end Magt-sprog og Udflugter mod Hovedpunkterne i Argumentationen«; o. s. fr.

Ganske modsat er det med en Anmelder andensteds, der taler mod den passiarende Tone og det spidsborgerlige Standpunkt og mener, at der skal mere end et Par overfladiske Pennestrøg til.

Der kommer saa et Par Artikler af P. H. i »Det nittende Aarhundrede«, den ene »Om Adskillelse af Kirke og Stat«. Kristendommen anerkendes som en Livsmagt med en ædlere Moral og humanere Tænkemaade, men samtidig er det jo ikke lutter venlige Ord, naar der tales om at afryste den middelalderlige Rest af den officielle Kirke, der hviler over Land og Folk som en tung Mare, og hindrer i at trække Vejret frit. — Elementærskolen angribes som »blot og bar Konfirmandforberedelse«.

Der indvendtes saa imod dette i Dagspressen bl. a., at med Kendskab til Befolkningen vil man se, at det i Virkeligheden er et forsvindende Mindretal, der helt vil være fri for Kristendommen og at det ubevidstes Magt oversaas.

P. H. sagde hertil, at det var kun »Folkekirke og Statsgejstlighed«, der skulde bort, og at den »ubevidste Kristendom« var bleven Menneskehedens Eje og ikke kan berøves den: »Det er det almindelige Humane, det evigtgyldige Menneskelige, der er blevet optaget i sin Tid — —«.

Det blev da en Strid om, hvorvidt almengyldig human Ethik, bedst staar alene uden enhver ydre Ramme, og om, hvorvidt den kan leve saaledes videre.

Tidsskriftets Forlægger — Hegel — greb ind angaaende Artiklen »Dannelse og Kristendom«, skønt den var færdigtrykt; den skulde fjernes og ingen lignende optages.

Hvad skete der saa? Ja, sammenligner man Manuskript og Tidsskrift, ses det øjensynlig blot at være klaret ved at stryge Martensens Navn. — Hvor der f. Eks. før (i Originalmanuskriptet) stod »ligesom Hr. Martensen«, kom der nu til at staa »ligesom de gamle Statsmænd« i Stedet. Hvor der et andet Sted stod »Hr. Martensen«, blev der nu skrevet »de Ledere, der bære Kristendommens Fane som Banner«; o. s. fr. —

Artiklen gik iøvrigt ud paa at fremhæve Dannelse som ene Virkemiddel til Menneskets Forbedring og Højnelse, — som den eneste rette Livsmagt. — »Dannelsens Rigdom har det Særegne ved sig, at den ikke svinder ved at meddeles, at den, der ejer den, daglig kan øse ud af sin Velstand med begge Hænder, og dog bestandig selv blive rigere«. — Der tillægges Dannelsen baade Evne til at erhverve Folk Velstand og til at gøre dem tilfreds med Livet!

G. B. var mere fordybet i Religionsbekæmpelse end just »optaget af Grænseforholdene mellem Filosofi og Religion« (som hans Interesse etsteds i »Brevveksling« 1939 Bd. I S. 182 kaldes). Han kan godt i denne »Brevveksling« indrømme sin »drengede« Opførsel, men undlader den ganske vist ikke derfor. Hans rent monomane og urimelige Udtalelser maatte frastøde. Og man irriteredes over Façon'en.

Brev fra Mor til Søn
— fra Helsingør til Hellebæk.

Dr. P. Heibergs Moder, Fru G. Heiberg f. Rørdam, skriver:

Kiæreste Peter!

Søndag 10. Decbr. 1874.

Mon det virkelig er Alvor og Sandhed hos Brandes — saaledes af al Magt at bryde ned paa Christendommen, og overseende, paa alle Punkter, dens uhyre Magt og Indflydelse — paa det enkelte Menneske — og Slægterne.

Jeg har hele Tiden under Læsningen af ham Følelsen af, at han vil gjøre sig vigtig — og trænge sig frem med al dette gl. Opkog af Goethe. — — Det er mig umuligt at forstaa denne Vrange af Livet — at han i et Aandedræt kan tale om det *Skønne* — og beundre det væmmeligste Smuds, — —

Det er mig en Gaade, at denne Forfatter kan blive beundret af Nogen, som selv vil gjøre sig den Ulejlighed at tænke over Livet — —

Hans Trylleformular ligger jo nok fremme overalt:

»Gjør kun hvad Du helst vil. Instinktet og Naturen leder Dig sikkert« — og det er jo en nem Opgave — »Elsk Dig selv over alle Ting« — saa er Du et lykkeligt Menneske — —

Men for at komme tilbage til hvad jeg egentlig vilde sige — saa er det *det*, at Pigen fra Jylland *ikke* er kommet. — — Maaske er hun gaact alene til Aalsgaard. De engelske Bøger kom først nu. — —

En kjærlig Hilsen —

Din G.

III. EN SVOGERS LUFTREJSE

Efterfølgende Breve er vel ikke fra forrige Aarhundrede, — men virker ganske som de var det! Det er før Luftfarten kom i Gang.

Først skriver min Søster Mag. scient. Margrete Bose, nu Professor i La Plata (Argentina), 28/12 1908 fra Danzig til Forældrene i Roskilde: — — Jeg fortæller i den sidste Tid min Søn et Æventyr, som morer ham meget, nemlig at Papa sejler i Ballon til Roskilde og lander paa Torvet, og Folk strømmer sammen, og nogle løber til Mormor og siger: Har De hørt Fru Heiberg, at der er kommet en Ballon fra Tyskland! Og Mormor iler derhen, og pludselig siger hun: Men der er jo Emil Bose! Og han gaar med hjem til Morfar og Pan [d. e. Hunden]. Og Mormor har en stor Kage, og de glæder sig over, at han er vel ankommen; o. s. fr. Men saa meget virkeligt er der i disse Fantasier, at Emil i Morges rejste afsted til Breslau for i Morgen, Tirsdag Middag, at gaa op i Ballon sammen med Prof. Abegg. De vilde paa Langfart, saa de *kan* ende paa Sjælland; forøvrigt er de forberedt paa forskellige Ruter, har Pas med viserede for Rusland, o. s. v. Emil har nemlig virkelig meldt sig ind i Luftskipperforeningen i Breslau, og dette er nu det første Resultat. — — Nu er det bleven saa koldt, i Nat ÷ 16° R. hele Dagen i Dag ÷ 12°.

Kl. 5 i Efterm. skal Emil være i Breslau, og han glædede sig meget til Farten senere. — I Gaar Form. kom der altsaa Telegram fra Prof. Abegg, om han vilde komme. Vi har stadig ventet det i disse Dag, og derfor maattet afslaa Indbydelser. — — Nu er jeg nok nysgerrig efter, fra hvilken Kant af Verden jeg faar Efterretning. Før paa Fredag er der nu vist ikke Tale om, at jeg hører fra ham. Folk, der har rejst i Ballon, siger, at det er behageligt. Nernst, der var svimmel saasart

han besteg et Taarn eller et Bjerg, sagde, at i Ballon blev man slet ikke svimmel. Men nu faar vi vel at vide, hvad Emil synes om det. Morsomt var det jo, hvis han landede i Danmark, men det er jo paa den anden Side saa usikkert at lande, hvor der er saa meget Vand, man kan jo let sætte sig ved Siden af, og det vilde jo især paa denne Aarstid være ret ubehageligt.

Danzig 29/12 1908.

— — Emil er i Dag Kl. 12,40 gaaet op fra Breslau, vest-gaaende. Maatte de nu have en god Rejse og komme lykkelig hjem! Højtideligt maa det være i det stille klare Frostvejr at svæve henover Landet. Maaske han lander, saa han kan besøge sine Forældre [i Nordhausen]. — —

DET FØRSTE INDTRYK. BREV TIL ROSKILDE

(Poststempel . . . Cassel 31/12 1908)

Kære Svigerforældre!

Glædeligt Nytaar!

Jeg er paa Hjemreisen fra den mest fantastiske og henrivende Ballontur, som bragte mig fra Breslau gennem hele Tyskland hen til Rhinen. Vi landede efter 24 Timers Luftsejls Kl. 12,15 Middag i Nierstein paa venstre Side af Rhinen. Det er det mest fortryllende, man kan tænke sig, saadan at flyve igennem Luften, vi saa en Solopgang over et stort Hav af Is-skyer saa storartet, at ingen Pen kan beskrive det. Vognen af Iltoget ryster, derfor bliver min Skrift endnu mindre læselig end ellers. Derfor skal det være nok denne Gang. De kjærligste Hilsener til alle

Eders hengivne Svigersøn

Emil.

(Danskskrevet og gengivet, som det foreligger).

OM UDSIGT OG OM KULDE

Kære Moder!

Danzig 1/1 1909.

Hermed Afskrift af to Brevkort fra Emil:

I — — Abegg siger, at det er den længste og *deiligste* Fart,

han har gjort i Ballon. Desuden er det for den slesiske Forening foreløbig Rekordfart i *Tid* (23 Timer 35 Min.). Du kan slet ikke ane, hvor fortryllende det er at svæve igennem Luften, jeg har aldrig tænkt, at det kunde være saa storartet, vi har nu forresten ogsaa set alle de vidunderlige Fænomener, man kan faa at se i Ballon. Man véd slet ikke, hvad man skal fortælle først. Jeg skriver i Jernbanen mellem Frankfurt og Göttingen efter en Søvn paa 15 Timer (5 Efterm. til 8 i Morges som en Sten); Toget ryster.

I 2 Minutter var vi i mere end 500 Meters Højde, hvor vi havde Breslau under vore Fødder. Det er et ganske vidunderligt Syn, hvordan Tingene formindskes i nogle faa Sekunder, saadan at Menneskene bliver til Myrer. Saa sejlede vi over Slesien skiftevis med Skyer under os, saa at Orienteringen snart blev vanskelig. Bl. a. saa vi den mest storartede Taageskygge — Gondolen alene syntes at være større end hele Ballonen er i Virkeligheden. Flere Gange havde vi den mest glimrende Udsigt over Riesengebirge. Vi sejlede over Goldberg — — Königswarta a/d. Spree, Dresden, tabte saa helt Orienteringen, fordi vi var i timevis over Skyerne, svævende over en Sø af højest uhyre Skybølger, var saa nær ved at ramme Bjerge (Thüringerwald?), og det tog meget af vor Ballast. Resten fortælles paa det næste Kort.

Emil.

II — — Natten var af en ligefrem forfærdelig Kulde. Men vi var udmærket indpakkede, havde vældig store Filtstøvler og en Mængde Straa under vore Fødder, og jeg kom aldrig rigtig til at fryse, skønt mit [store] Skæg var kun en stor Klump Is, som to Timer efter Landingen ikke var rigtig tøet op. Om Morgen efter at have svævet hele Natten i omtrent 700 Meters Højde oplevede vi en Solopgang med Sky-Is-Bølger saa henrivende, at ingen Pen kan skildre det, saa steg vi opvarmede af Solen i langt større Højde til omtrent 2300 Meter. Derfra havde vi den dejligste Udsigt ned til Jorden, ned til de mange hessiske Byer med dejlige Borgruiner etc., naaede tilsidst Main, saa Saalberg, uden sikkert at ane, hvor vi var. Saa fik vi Rhinen at se. Nu vilde vi lande, men Rhinen vidste ikke, paa hvad Side den vilde have os, den vilde helst have os i sine Bølger. Efter de mest æventyrlige Caprioler, som kunde være blevne meget farlige, gik det tilsidst med uventet Held, og vi landede glat paa Rhinkaj'en i Nierstein.

Altid Din hengivne *Emil.*

Hvad siger Du dertil? Det maa nok være morsomt at *have* gjort det. Venligt af Kurven at stille sig paa Kaj'en og ikke ved Siden af i Rhinen. Det bliver en Overraskelse i Nordhausen! Emil kommer dog saa sjældent hjem. — —

Margrete.

OGSAA ET BEFORDRINGSMIDDEL.
MÆRKEKELIGE FARER

Kjære Moder!

5/1 1909.

— — Hvad siger Du dog til Ballonfarten? Hvad Emil ikke skrev, men fortalte, da han kom hjem, var, at de, to Minutter før de landede paa Kaj'en, var paa Vej hen over et brændende Hus; og da den anvendte luftblandede Gas er baade brændbar og explosiv, saa var det jo det sidste, de ønskede sig. At falde i Rhinen var intet imod dette. Det gik jo nu Gud ske Lov! godt. I Nierstein boede en gammel Tante af Prof. Aegg; hun havde staaet i sit Vindu og set, dels paa Ildebranden, dels paa Ballonen, der manøvrerede frem og tilbage over Rhinen, og hendes Pige, der stod ved Siden af, mente: De kommer i Ballonen for at se Ildebranden! De besøgte Tanten, da de vel var kommen i Land og havde pakket deres Ballon ind. — Det havde været saa koldt om Natten, at Koteletter og Æg, som de havde med, var saa haardt frosne, at det var umuligt at spise dem. Æggene var, naar de var pillede, ganske som Porcellainsæg! Chokolade, Kiks og The (i Thermoflaske) var derimod brugeligt. — Med deres Koteletter og Æg fornøjede de Ungdommen paa Kaj'en i Nierstein. Det varer jo længe, inden det tør op, der har været 30° koldt. — Det havde været ganske vidunderligt at sejle om Natten under den stjerneklare Himmel. Man kan *tale* med Folk paa Jorden, som man knap kan *se*. Da de i Mørke sejlede over en Skov, hørte de en Mand fløjte og raabte ned til ham, hvad den nærmeste By hed, og han svarede tydeligt, saa de fik at vide, hvor de var. Men Emil siger, at de savnede meget, at ikke Navnene paa Byer og Banestationer stod paa Hustagene (!), — for en Del af deres Rute kan de ikke angive.